

Furcsa új világ

BESZÉLGETÉS VIVIANE DE MUYNCKKEL

– Legutóbb tavaly májusban járt Magyarországon, amikor a Needcompanyval az Izabella szobáját adták elő a Trafóban, most pedig a Színművészeti Egyetem meghívására érkezett Budapestre, hogy háromnapos workshopot tartson a hallgatóknak. Múlt alkalommal az előadásról mesélt a SZÍNHÁZ olvasóinak,* most viszont a workshopjairól kérdezem, hiszen több országban vezetett és vezet műhelygyakorlatokat. Hogyan kezd el dolgozni egy csoportnyi idegen emberrel?

– A mostani budapesti workshop nagyon rövid, három nap alatt csupán rámutatni tudok bizonyos dolgokra. Inkább csak megosztom a tapasztalataimat a résztvevőkkel, kisebb gyakorlatokat végeztetek velük, hagyom, hogy történeteket találjanak ki. Végül elkezdek építkezni abból az alpanyagból, amit kapok. Ha ez az anyag túl gazdag, és konkrét szituációk helyett pszichológiai szituációkra épül, a workshop „elszállhat”, olyankor nehezebb rávenni a résztvevőket arra, hogy megnyíljanak. Jobban szeretek „kicsiben” dolgozni. Azt kérem ugyan a résztvevőktől, hogy menjenek el a végletekig – de csak egy pillanatra, aztán térjenek vissza a konkrét helyzethez. Valójában a színpadi jelenlétben dolgozunk, vagyis azt keressük, hogyan akadályozhatjuk meg, hogy a színész dekoncentrálttá váljon olyankor, amikor nem ő áll a színpadi cselekmény fókuszában. Ez nem könnyű feladat, és ilyenkor a színészben azonnal működni kezdenek a védekezőmechanizmusok.

– Egyszerre foglalkozik az egész csoporttal, vagy párokban, kisebb teamekben dolgoztatja a résztvevőket?

– A workshop során egyre nagyobb csoportokat alkotok belőlük, ám csak a munka legvégén érkezőnk el azokhoz a gyakorlatokhoz, amelyekben mindenki részt vesz. Előfordul, hogy korábban eljutunk ehhez a ponthoz, amennyiben a résztvevők különösen fogékonyak a történetelemekkel folytatott játékra és egymás reakcióira.

– A történeteket minden esetben a résztvevők hozzák?

– Sokkal zártabb helyzetet idézne elő, ha én vetnék fel témákat, ha én javasolnám azokat az elemeket, amelyeket később a munka során felhasználok. A lényeg, hogy az egyik résztvevő történetét valaki más „felkapja”, és más nézőpontból láttatja. Amikor hosszabb workshopot tartok, kezdetben ugyanezzel a módszerrel dolgozom, majd az elemeket belehelyezem egy shakespeare-i szituációba, és a későbbiekben már egy Shakespeare-darab elemeit követjük.

– Minden esetben Shakespeare műveit használja fel, vagy más klasszikusokkal is dolgozik?

– Az esetek nagy részében Shakespeare-hez fordulok.

– A mostani budapesti workshopon milyen alpanyagot kapott?

– Egy évvel ezelőtt rendezőknek tartottam workshopot Franciaországban, és nagyon megdöbbenett, mennyire erősen hatott a gondolkodásukra a politika. Az itteni csoport történetei összehasonlíthatatlanul személyesebbek, mégis néha nagyon nehéz megérinteni az ember lényegét, a színész lényegét, a színész mögötti személyt. Mindig az a legnehezebb feladat, hogy meggyőzzem őket: nem kell mindenáron bizonyítaniuk előttem azt, hogy jó színészek.

– Jól értettem, hogy rendezőknek is tart workshopokat?

– Csak egyszer fordult elő, de nagyon nagy élményt jelentett számomra a velük végzett munka, mindenekelőtt azért, mert rendkívül heterogén csoport volt. Részt vettek benne rendezők Litvániából, Belgrádból, Tiranából, Budapestről, New Yorkból, Franciaországból...

– Velük is színészi gyakorlatokat végeztetett?

– Egyetlen mondatból kiindulva kellett improvizálniuk, játszaniuk kellett, döntéseket kellett hozniuk a nagyon hosszú – akár két órán keresztül tartó – improvizációk során. Utána megjegyezték, hogy csak most szembesültek azzal, mennyire gyorsan kell gondolkodniuk a színészeknek.

– Szükségesnek tartja, hogy a workshop lezárásaként létrejőjön valamilyen „egész”?

– Nem. A workshop célja nem az, hogy a végén eredményt mutassunk fel, hanem hogy a résztvevők másképp kezdjenek el gondolkodni arról, ahogy dolgoznak. Nem elég kilépni a színpadra, és elhinni magamról, hogy jó színész vagyok. Hátrébb kell lépni egy lépéssel, és el kell gondolkodni. A gondolkodásnak kell megjelennie a színpadon. Mindezt a résztvevők majd két hónap múlva fogják megérteni, nem most. Hiszen egy másfajta referenciakészletet adok nekik, és ezeket a referenciákat nagyon nehéz megérteni. Egyelőre valószerűleg több kérdéssel távoznak, mint amennyivel érkeztek. De ezeket a kérdéseket már saját maguknak kell feltenniük.

* Lásd SZÍNHÁZ 2006/6.

– *A Needcompany előadásában a szó, a zene és a mozgás egyenrangú alkotóelemként van jelen, a workshopok kapcsán viszont eddig csak arról beszélünk, hogy történeteken, szövegeken dolgozik a résztvevőkkel. Képezheti a gyakorlatok alapját zene vagy mozgás is?*

– Ez a csoport összetételétől függ. A mostani csoportban csak két ember foglalkozik tánccal, ezelőtt viszont Toulouse-ban tartottam workshopot, ahol a résztvevők többsége táncos volt. Így természetesen ott a workshop jellege is teljesen más volt. Nincs egy zárt rendszerem, ami bármilyen csoport esetében alkalmazható lenne. A tánc vagy a zene beemelése mindenekelőtt azt szolgálja, hogy egy másfajta elemet, egy másfajta energiát is használjunk, hogy elérjük a – brechti értelemben vett – elidegenítést.

– *Milyennek találja a mostani budapesti workshop résztvevőit?*

– Hatalmas érdeklődést érzek bennük a különböző munkamódszerek iránt. Hamar világossá vált számomra, hogy az a fajta munka, amelyet a Needcompanyban végzünk, számukra szinte teljesen ismeretlen. Vannak, akik látták az *Izabella szobáját*, mégis egy furcsa új világ nyílik meg előttük. És az első találkozás egy furcsa új világgal sosem egyszerű.

– *Hogyan ragadható meg ennek a furcsa új világnak – vagyis a Needcompany munkájának – az alapja?*

– Valójában ugyanúgy dolgozunk, mint bármely más társulat – leszámítva azt, hogy a döntéseket a munka végső fázisára hagyjuk. Kezdetől fogva adottak bizonyos szöveg- és helyzetelemek, amelyekkel hosszan játszunk, s amelyek rengeteget változnak a próba-időszak során. Végül elérkezik az a pillanat, amikor Jan [Jan Lauwers – a Needcompany vezetője] meghoz egy döntést. Mivel semmi sincs előre meghatározva, csupán a próbafolyamat legvégén kerül egyensúlyba mindaz, amin több héten keresztül dolgoztunk – az állandó kísérletezés, amelyet az egyes jelekkel folytattunk, hogy azok a lehető legőszintébbek legyenek. Szerintem minden rendező arra vágyik, hogy így dolgozzon, ám ehhez hatalmas felelősséget kell az

előadóra ruházni, az előadónak pedig el kell fogadnia ezt a felelősséget. Ezt is mindig elmondom a workshopok résztvevőinek. Nem elég azt látni, hogyan oldok meg egy feladatot, hanem azt is látni kell, mi következik abból, ha úgy oldom meg. És ha nem az következik belőle, amire számítottam, teljesen átértelmeződhet a megoldásom, tehát meg kell változtatnom. Ez nem más, mint flexibilitás. És a felelősség vállalása.

– *Az Izabella szobájában tizenöt ember szerepelt, voltak közöttük táncosok, énekesek, drámai színészek. Mennyire alkotnak állandó társulatot a produkcióban részt vevő művészek?*

– Az előadásban szereplő társulat már több éve együtt dolgozik. Nem olyan egyszerű a munkamódszerünk, hogy egy kívülálló azonnal funkcionálni tudjon a csoportban. Ugyanakkor a csoport természetesen változik, hiszen azt az irányt, amerre a társulat halad, a benne dolgozó emberek határozzák meg. Amikor csatlakoztam a Needcompanyhoz, az sokkal közelebb állt a hagyományos színházhoz, az akkor készített előadások sokkal határozottabban támaszkodtak a szóra, a képre, az ábrázolásra. Később egyre erősebb befolyást gyakorolt produkcióinkra a tánc és a zene, s ennek oka nyilvánvalóan a csoportban dolgozó, a hozánk csatlakozó emberekben keresendő. A Needcompany élő organizmus, s talán ebben is különbözik egy hagyományos társulattól. Jan külön dolgozik a táncosokkal a koreográfiákon, velünk pedig a színészetben, és mi csak a legvégén tudjuk meg, hogyan fogunk összekapcsolódni a drámai és a táncos jelenetek.

– *A Needcompany előtt hosszabb-rövidebb ideig más társulatokban is dolgozott. Mi köti a Needcompanyhoz immár tizenhárom éve?*

– Többek között az, hogy rengeteget utazunk, így nagyon sokféle közönséghez eljuthatunk, és láthatjuk, hogyan fogadják az előadá-

sainkat máshol. Az is fontos számomra, hogy a Needcompanyban végzett munka mellett jut időm arra, hogy máshol is elvállaljak kisebb szerepeket, például zenés színházakban dolgozhassak – zeneszerzőkkel, zeneszerzők mellett. Vagyis lehetőségem van a folyamatos tanulásra.

– *Művészileg miben nyújtott újat a Needcompany a korábbi társulatokhoz képest?*

– Mindenekelőtt a fizikalitás felfedezésében. Nagyon szerettem a Maatschappij Discordiával dolgozni, de ott minden a dramaturgiáról, a gondolkodásról szólt. Egy csoportnyi művész azért gyűlt össze, hogy egy adott anyagon, egy adott drámán keresztül reflektáljon arra, ami a világban történik. A Jannel való munkának viszont alapvető összetevője a fizikalitás. Az ember tiszta fizikai jelenléte szintén az előadás elemét alkotja.

Schiller Kata felvételei

– *Workshopjainak is részét képezi a fizikalitás keresése, felfedezése?*

– Természetesen. Gyakran látom a résztvevők testén, hogy mást tesznek, mint amit szeretnének. Látni valakinek a csípőjén, hogy elindulna valamerre, mégis mozdulatlan marad. Mindig a testnek van igaza, de az ész ellenőrzés alatt tartja. És csakis gyakorlattal és rengeteg munkával érhető el, hogy a test „szóhoz jusson”.

Az interjút készítette:
Nánay Fanni